

УДК 336.76

ПРОФЕСІЙНІ УЧАСНИКИ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Нечипорук О. В., ст. викладач кафедри менеджменту та бізнесу,
Харківський національний економічний університет ім. С.Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація – Розглянуто інфраструктуру фондового ринку, досліджено діяльність професійних учасників фондового ринку України. Визначено заходи покращення діяльності учасників фондового ринку.

Ключові слова – інфраструктура фондового ринку, професійні учасники, фондова біржа, торговці цінними паперами, депозитарій, реєстратор.

В умовах становлення ринкових відносин в Україні вивчення теорії та практики функціонування інфраструктури ринку набуває особливого суспільного значення.

На макрорівні ринкова інфраструктура забезпечує підтримку оптимального режиму відтворення та збалансованого розвитку окремих ринків. Виникнення інфраструктури фондового ринку – ще один крок в розділенні та спеціалізації суспільного виробництва. Інфраструктура сприяє стійкому розвитку ринкових відносин, визначаючи напрямки та темпи економічних змін.

Реформування економіки потребує створення сприятливого інвестиційного клімату, становлення та ефективного розвитку національного фондового ринку. Ефективне функціонування фондового ринку залежить від наявності цілісної інфраструктури та професійних учасників ринку. У структурі фондового ринку України можна виділити три категорії учасників: органи державного регулювання фондового ринку, суб'єкти професійної діяльності, емітенти.

В останні роки над дослідженням проблеми формування та ефективного функціонування фондового ринку України працюють такі вчені-економісти: Р. Бернард, О. Герасименко, В. Гриньова, А. Данькевич, Г.М. Калач, Г.В. Карпенко,

Б. Карпінський, Г. Крамаренко, Т. П. Моташко, Я. Міркін, М. І. Назарчук, Н. В. Приказюк, Г. М. Терещенко, В. Р. Чернишук, В. Шелудько, С. Ярошенко.

Незважаючи на велику кількість публікацій з цієї проблематики, є необхідність у проведенні всебічного дослідження особливостей формування оптимальної інфраструктури фондового ринку України. Адже використання сучасних фінансових інструментів для забезпечення ефективного функціонування фондового ринку неможливе без налагодження комплексної взаємодії інститутів інфраструктури цього ринку [2].

Інфраструктура фондового ринку України є атрибутом ринку в сучасному розумінні і в ролі комплексу взаємопов'язаних обслуговуючих структур, що забезпечують функціонування системи, кількісно та якісно відрізняється від країн з ринковою економікою. Тому, на думку науковців, під інфраструктурним середовищем слід розуміти сукупність сил, факторів, імпульсів, що активно діють на всіх учасників і визначають структуру й ефективність функціонування фондового ринку [6, с. 45]. Без створення відповідного рівня розвитку інфраструктурного середовища фондового ринку неможливо досягнути бажаного рівня ефективності фінансової системи [2].

На фондовому ринку здійснюються такі види професійної діяльності: діяльність з торгівлі цінними паперами, діяльність з управління активами інституційних інвесторів, депозитарна діяльність, діяльність з організації торгівлі на фондовому ринку [7].

Інфраструктура фондового ринку України представлена значною кількістю професійних учасників: торговців цінними паперами, компаній з управління активами, ор-

ганізаторів торгівлі на фондовому ринку, депозитаріїв та організацій, які здійснюють кліринг, реєстраторів і зберігачів, за безпосередньої участі яких забезпечується випуск та обіг цінних паперів [8, С. 37].

Головною складовою інфраструктури фондового ринку України, на яку покладені завдання оптимізації та регулювання взаємовідносин між елементами системи, є Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) [1].

Найбільш важливою ланкою інфраструктури фондового ринку є організатори торгівлі – фондові біржі, діяльність яких спрямована на створення організаційних, технологічних, інформаційних, правових та інших умов для збирання та поширення інформації стосовно попиту і пропозицій, проведення регулярних торгів фінансовими інструментами за встановленими правилами, централізованого укладення і виконання договорів щодо фінансових інструментів, зокрема здійснення клірингу та розрахунків за ними, та вирішення спорів між членами організатора торгівлі [8, С 15].

Сьогодні в Україні функціонують: ПАТ «Українська біржа», ПАТ «Східноєвропейська фондова біржа», ПАТ «Фондова біржа «Перспектива», ПрАТ «Українська міжбанківська валютна біржа», ПрАТ «Українська міжнародна фондова біржа», ПАТ «Київська міжнародна фондова біржа», ПАТ «Фондова біржа ПФТС», ПрАТ «Придніпровська фондова біржа», ПрАТ «Фондова біржа «ІННЕКС», ПрАТ «Українська фондова біржа» [3].

У світі не так багато країн, яким притаманна така кількість фондових бірж. Проте кількість аж ніяк не впливає на якість послуг, навпаки, призводить до децентралізації попиту та пропозиції на цінні папери, провокує процес маніпулювання цінами на ринку, призводить до встановлення різних правил укладення та виконання біржових договорів. В Україні мережа фондових бірж як система не існує, біржова структура характеризується високою фрагментарністю [5].

Професійну діяльність з торгівлі цінними паперами на фондовому ринку здійснюють торговці цінними паперами та банки. Торговцями цінними паперами є суб'єкти підприємницької діяльності, єдиним видом діяльності яких є операції з цінними паперами.

Посередницьку діяльність на фондовому ринку здійснюють підприємства, що спеціалізуються на роботі з цінними паперами, здійсненні посередницької діяльності щодо випуску та обігу цінних паперів, виконанні операцій на фондовому ринку за дорученням та за рахунок своїх клієнтів, за власний рахунок, за дорученням емітента в процесі первинного розміщення цінних паперів та наданні інших послуг щодо цінних паперів (брокерська діяльність, дилерська діяльність, інвестиційне консультування, управління портфелем цінних паперів, реєстраційні функції тощо). Посередницьку діяльність провадять банківські установи, які поряд з іншими кредитно-фінансовими функціями можуть здійснювати посередницьку діяльність щодо випуску та обігу цінних паперів, виконуючи операції на фондовому ринку за власний рахунок, за дорученням і за рахунок своїх клієнтів, та інвестиційні компанії, що поєднують функції фінансового посередника на ринку цінних паперів та інституційного інвестора. Вони виступають для інших інституційних інвесторів інвестиційними менеджерами і консультантами, формують їхні активи в цінних паперах, організовують нарахування та сплату доходів від цінних паперів [4, с. 158].

Банки, торговці цінними паперами або реєстратори за наявності ліцензій на здійснення депозитарної діяльності також мають право бути зберігачами.

Важливою на фондовому ринку є діяльність Інститутів спільного інвестування. Пайові та корпоративні інвестиційні фонди, які провадять діяльність зі спільного інвестування називають Інститутами спільного інвестування [7].

Саморегулятивні організації здійснюють свою діяльність з метою створення ефективною системи регулювання діяльності професійних учасників фондового ринку та

контролю на ньому. Ці організації об'єднують професійних учасників ринку.

Фондовий ринок є складною системою, яка знаходиться під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Основними чинниками, що впливають на функціонування фондового ринку, є:

- політична та соціальна стабільність суспільства;
- структура власності;
- рівень економічної грамотності населення та довіри до фінансових інститутів;
- фінансова структура макроекономіки;
- світові ціни на енергоносії;
- економічна та фінансова політична та соціальна стабільність суспільства;
- структура політика держави.

Для покращення ефективності роботи учасників фондового ринку варто вдосконалити систему розкриття інформації на основі вільного та оперативного доступу інвесторів до інформаційних даних про професійних учасників фондового ринку та емітентів цінних паперів.

Слід звернути увагу на те, що важливим аспектом підвищення стійкості фондового ринку є залучення широкого кола інституційних учасників, які повинні стимулювати біржі, докладаючи багато зусиль щодо вдосконалення системи гарантій виконання зобов'язань. Крім того, для досягнення такої мети необхідні узгоджені дії біржі та регулятора. А вирішення завдань нарощення ліквідності та обсягів торгівлі безпосередньо пов'язано із залученням до торгівлі значної кількості індивідуальних інвесторів.

Впровадження відповідних заходів дасть змогу покращити діяльність учасників фондового ринку, що своєю чергою, сприятиме динамічному розвитку фондового ринку України.

Список використаної літератури

1. Алейнікова Н. М. Функціонування фондового ринку України в умовах еконо-

мічної нестабільності фінансового середовища / Н. М.Алейнікова // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2016. –Т21. – Вип. 4 (46). – С. 144-149.

2. Галушак В. В. Особливості формування оптимальної інфраструктури фондового ринку України / В. В. Галушак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип.17. – С. 618-622.

3. Глушко А. Д. Сучасний стан та перспективні напрями модернізації інфраструктури фондового ринку України / А.Д. Глушко // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Випуск 10 . Ч.2. – С. 126-129.

4. Пилипенко І. І. Цінні папери в Україні / І. І. Пилипенко, О.П. Жук. – К. : ІВЦ Держкомстату України. – 2001. – 305 с.

5. Поддєрьогіна Я. А. Функціонування фондового ринку України: стан та перспективи розвитку / Я. А. Поддєрьогіна // International Scientific Journal. – 2016. – № 3. – С. 134-142.

6. Рекуненко І. І. Інфраструктура фінансового ринку України: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. – 411 с.

7. Ясіновська І. Ф. Професійна діяльність учасників фондового ринку України / І. Ф. Ясіновська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011 – Вип. 21.4. – С. 292-296.

8. Яцюк Г. Модернізація торговельної інфраструктури ринку цінних паперів / Г. Яцюк // Фінансова інфраструктура України: проблеми та напрями розвитку : збірник тез Всеукраїнської наукової практичної конференції. – К. : Криниця, 2013. – С. 170-172.

Автори

Нечипорук Оксана Василівна, ст. викладач, ХНЕУ, ksusha_n@list.ru

Тези доповіді надійшли 07 лютого 2018 року.
Опубліковано в авторській редакції